

ทิศทางของเมียนมาหลังการรัฐประหารปีที่ ๒

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ กองทัพภายใต้การนำของ พล.อ.มิน อ่อง หล่าย ได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนของ อองซาน ซูจี โดยให้เหตุผลว่าพรรคสันนิบาตแห่งชาติมีการทุจริตการเลือกตั้ง นำมาสู่การต่อต้านและประท้วงจากประชาชน ต่อมาอาเซียนผลักดันฉันทามติ ๕ ข้อ แต่เมียนมาไม่ยอมตอบสนองข้อเรียกร้องฉันทามติ อาเซียนจึงมีมติไม่เชิญ พล.อ.มิน อ่อง หล่ายเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนในปลายปี ๒๕๖๔ ในเวลาต่อมา อองซาน ซูจี อดีตที่ปรึกษาแห่งรัฐได้ถูกตัดสิทธิโทษจำคุก ในข้อหาฝ่าฝืนมาตรการ COVID-19 ยุยงปลุกปั่น และครอบครองวิฤตสื่อสาร และเมื่อ ม.ค. ๒๕๖๕ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าหญิงสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ได้เดินทางพบ พล.อ.มิน อ่อง หล่าย แม้ถูกทางการเมียนมาปฏิเสธไม่ให้พบ อองซาน ซูจี แต่ยืนยันยืนยันว่าต้องการเป็นคนกลางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเมียนมา สถานการณ์ในเมียนมานั้น ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน

สถานการณ์เมียนมา ปัจจุบันสถานการณ์ในเมียนมาได้กลายเป็นสงครามกลางเมือง (Civil War) เต็มรูปแบบ โดยมีคู่ขัดแย้งหลักแบ่งออกได้เป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายทำการรัฐประหารซึ่งมีกองทัพเมียนมา (Tatmadaw) เป็นกองกำลังหลัก ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ รัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ (National Unity Government: NUG) ซึ่งเป็นรัฐบาลเงา นำโดยสมาชิกของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy: NLD) โดยมีกองกำลังป้องกันประชาชน (The People's Defense Force: PDF) เป็นกองกำลัง นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม Civil Disobedient Movement (CDM) ที่เคลื่อนไหวด้วยอารยะขัดขืนของประชาชน และมีกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ (Ethnic Armed Organizations: EAOs) บางกลุ่มเข้าร่วมด้วย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญคือสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (The Karen National Union: KNU) โดยมีการสู้รบเกิดขึ้นทั่วประเทศเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหาร

แนวโน้มทางการเมืองของเมียนมา ฝ่ายรัฐบาลทหารเมียนมาจะสามารถประคองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไปเรื่อยๆ โดยรัฐบาลกองทัพเมียนมาได้ประกาศขยายภาวะฉุกเฉินออกไปจนถึงวันที่ ๓๑ ก.ค. ๖๕ และจะมีจัดการเลือกตั้งใหม่ในเดือน ส.ค. ๖๖ โดยที่ นาง อองซาน ซูจี จะยังคงถูกดำเนินคดีความต่างๆ และตัดสิทธิ์ทางการเมือง โดยคำพิพากษาล่าสุดนางซูจียังมีความผิดตามกฎหมายจัดการภัยพิบัติ จากการฝ่าฝืน

กฎระเบียบควบคุมไวรัสโคโรนา และนาง อองซาน ซูจี จะยังคงถูกกักบริเวณต่อไประหว่างรอการพิจารณาคดีที่เหลือ อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่ารัฐบาลทหารจะไม่ยุบพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) เพื่อเป็นการพยายามสร้างความน่าเชื่อถือในเวทีอาเซียนของเมียนมา รัฐบาลทหารอาจไม่มองพรรค NLD เป็นภัยคุกคามตราบดีที่ นาง อองซาน ซูจี ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นได้จากผู้นำรัฐบาลทหารของเมียนมา พล.อ.อาวุโส มิน อ่อง หล่าย ได้เข้าเยี่ยมและหารือกับ ติน อู (Tin Oo) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเมียนมา ซึ่งเป็นนักการเมืองเก่าแก่และผู้สนับสนุนพรรค NLD อย่างไรก็ตามระบบการเลือกตั้งอาจเปลี่ยนจากระบบคะแนนเสียงข้างมากอย่างเดียวเปลี่ยนไปเป็นระบบแบบแบ่งสรรปันส่วนมากขึ้น

สำหรับการเมืองระหว่างประเทศ ถึงแม้ประเทศจากฝั่งตะวันตกได้กดดันและคว่ำบาตรในประเด็นสิทธิมนุษยชนและการใช้ความรุนแรง แต่เมียนมายังดำเนินความสัมพันธ์กับมิตรประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น จีนและเมียนมามีโครงการข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) เขตอุตสาหกรรม ตลอดจนท่าเรือน้ำลึก โดยจีนและเมียนมาลงนามบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของทางรถไฟที่เชื่อมมณฑลทะเลย์ เมืองใหญ่อันดับ ๒ ทางตอนกลาง กับเจาะพูย^๓ เมืองสำคัญในรัฐยะไข่ของเมียนมา สำหรับอินเดียก็มีผลประโยชน์ทั้งในด้านความมั่นคงและด้านยุทธศาสตร์

เนื่องจากเมียนมามีความสำคัญต่อนโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) ของอินเดีย สำหรับรัสเซียนั้นเป็นผู้ขายอาวุธรายใหญ่ให้กับเมียนมา โดยเฉพาะกรณีรัสเซียบุกยูเครน รัฐบาลเมียนมาได้แสดงท่าทีสนับสนุน โดยมองว่ารัสเซียทำถูกต้องเพราะเป็นการรักษาอธิปไตยของรัสเซีย^๕

บทบาทและท่าทีของอาเซียน หลังการรัฐประหาร อาเซียนได้จัดการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษ เพื่อหารือเกี่ยวกับการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์การเมืองในเมียนมาที่ขยายความรุนแรง โดยที่ประชุมผู้นำอาเซียนได้บรรลุฉันทามติ ๕ ข้อ คือ (๑) ต้องมีการยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเมียนมาทันที โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างที่สุด (๒) ต้องมีการหารือที่สร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้น เพื่อหาทางออกโดยสันติวิธีเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน (๓) ผู้แทนพิเศษของประธานอาเซียนจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ในการเป็นสื่อกลางของกระบวนการหารือภายใต้การช่วยเหลือของเลขาธิการอาเซียน (๔) อาเซียนจะให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมผ่านศูนย์ประสานงานเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติของอาเซียน (AHA Center) และ (๕) ผู้แทนพิเศษรวมถึงคณะผู้แทนจะเดินทางเยือนเมียนมาเพื่อพบกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่การผลักดันฉันทามติดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ

สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนนั้นมีท่าทีต่อวิกฤตการณ์ของเมียนมาแตกต่างกัน โดยสมาชิกอาเซียนบางส่วนมีท่าทีแข็งกร้าวต่อรัฐบาลทหารเมียนมาในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย และสมาชิกอาเซียนบางส่วนมีท่าทีประนีประนอม สำหรับกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนในปัจจุบัน สมเด็จ ฮุนเซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา และพล.อ.อาวุโส มิน อ่อง หล่าย ผู้นำรัฐบาลและผู้นำรัฐประหารเมียนมา ออกแถลงการณ์ร่วมกันว่าเมียนมายินดีให้ผู้แทนพิเศษของประธานอาเซียนเข้าร่วมพูดคุยกับทุกฝ่าย^๖ โดยสมเด็จ ฮุนเซน เสนอสมาชิกอาเซียนเพื่อจัดตั้ง “ทรอยก้า” (troika) หรือคณะทำงานสามฝ่าย ที่ประกอบด้วยกัมพูชา ในฐานะประธานอาเซียนในปี บรูไน ในฐานะประธานอาเซียนปี ๒๐๒๑ และอินโดนีเซีย ประธานอาเซียนปี ๒๐๒๓^๗ เพื่อให้ข้อตกลงหยุดยิงบรรลุผลสำเร็จ

ผลกระทบต่อไทย นับตั้งแต่เกิดรัฐประหาร ท่าทีของไทยที่มีต่อกรณีเมียนมาต่างออกไปจากมาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน หรืออินโดนีเซีย โดยไทยเดินทางไปเยือนเมียนมาในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๐๒๑ นายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีการพูดคุยกับพล.อ.อาวุโส มิน อ่อง หล่าย อีกทั้งต้องการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและหารืออย่างสร้างสรรค์^๘

ไทยเลือกใช้วิธีการทูตแบบใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว (Backdoor Diplomacy) เพราะไทยมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมหาศาลในเมียนมา โดยไทยพึ่งพาก๊าซธรรมชาติจากเมียนมาเป็นหลัก ไทยมักจะอธิบายในเวทีโลกว่าท่าทีที่ไทยมีต่อสถานการณ์ในเมียนมามองถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นความสำคัญสูงสุด อย่างไรก็ตามไทยให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน ไม่ได้นิ่งเฉยกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเมียนมา และไทยก็มีแนวทางสนับสนุนลดความรุนแรงของสถานการณ์ในเมียนมาเช่นกัน

ประเทศไทยมีชายแดนติดกับเมียนมายาวที่สุด ดังนั้นสถานการณ์ภายในเมียนมาจึงมีผลกระทบต่อไทยด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ไทยจะยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ต้องช่วยเหลือชาวเมียนมาที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในฝั่งไทย “ตามหลักสิทธิมนุษยชน” และการที่ประเทศไทยเริ่มเปิดพรมแดน จึงทำให้แรงงานเมียนมาเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขของไทยได้มีมาตรการควบคุม โดยมีการสำรวจพฤติกรรมทางสุขภาพเกี่ยวกับโรคโควิด-๑๙ เพื่อรับมือและจัดทำมาตรการป้องกันและควบคุมโรคในประชากรแรงงานข้ามชาติเมียนมา^๙

ข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทยและกองทัพ

๑) จากสถานการณ์การเมืองภายในของเมียนมาส่งผลให้เกิดการอพยพหนีภัยสงครามจากการสู้รบของประชาชนบริเวณชายแดนเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งกองทัพควรเฝ้าระวังภัยจากการข้ามเขตแดนโดยเฉพาะทางช่องทางธรรมชาติ เช่น การค้า ยาเสพติด การค้าอาวุธเถื่อน แรงงานผิดกฎหมาย เป็นต้น

๒) ไทยควรให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมต่อผู้หนีภัยการสู้รบ (Displaced Persons) จากเมียนมาตามหลักสิทธิมนุษยชน ผ่านศูนย์ประสานงานเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติของอาเซียน (AHA Center) แต่ต้องไม่ให้สถานะเป็นผู้พักพิงแบบถาวร ซึ่งจะยากต่อการส่งกลับหลังสถานการณ์คลี่คลาย

๓) ไทยควรสนับสนุนการจัดตั้ง “ทรอยก้า” (troika) และสนับสนุนบทบาทของไทยเข้าเป็นหนึ่งในผู้ประสานงาน เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับเมียนมา และมีพรมแดนติดกันยาวที่สุดในอาเซียน

ข้อมูลอ้างอิง

^๑<https://www.thairath.co.th/news/foreign/2260937>

^๒<https://www.thaipost.net/abroad-news/61604/>

^๓<https://www.thebangkokinsight.com/news/world-news/525413/>

^๔<https://www.nia.go.th/news/page/205/>

^๕<https://www.bbc.com/thai/59903483>

^๖https://www.matichon.co.th/columnists/news_3142706

^๗<https://www.posttoday.com/politic/news/668553>

^๘<https://www.who.int/thailand/news/detail/07-02-2022-myanmar-migrant-workers-count-on-vaccination-to-get-back-to-work-th>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

 การเมือง

 เศรษฐกิจ

 สังคม

 วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี

 การทหาร

 พลังงาน/สิ่งแวดล้อม

 อื่น ๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย กองภูมิภาคศึกษา ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ